

فضای کسب و کار در استان کرمانشاه: وضعیت

و جایگاه آن در کشور

فرید خلیلی^۱، علی ایاسه^۲، بشری رضایی^۳، سمیه حیدری^۴

چکیده:

فضای کسب و کار یکی از مفاهیم اصلی توسعه اقتصادی است که در سالهای اخیر مورد توجه اندیشمندان و مؤسسات بین‌المللی قرار گرفته است. با نبود شرایط محیطی مناسب برای فعالان اقتصادی امکان رشد و توسعه وجود ندارد. بهبود محیط کسب و کار نیازمند پیش‌شرطهایی است که ضرورت اتخاذ تدابیر لازم توسط بازیگران عرصه اقتصادی به‌ویژه دستگاه حاکمیت را برجسته می‌سازد. دولت می‌تواند علاوه بر ایجاد انگیزه برای ورود سرمایه به بازار اقتصادی، فعالیت‌های زیرزمینی و اقتصاد غیررسمی را کاهش دهد. یکی از ابزارهای اصلی تحلیل فضای کسب و کار توسط بانک جهانی معرفی شده و مشتمل بر ۱۰ شاخص است. این مقاله با استفاده از شاخص‌های مذکور و به روش توصیفی-تحلیلی به بررسی وضعیت استان کرمانشاه و مقایسه آن با شاخص‌های کشور می‌پردازد. داده‌های تحقیق برگرفته از اسناد سازمانی ۲۱ دستگاه اجرایی استان طی سال ۱۳۹۲ است. یافته‌ها نشان می‌دهند که استان کرمانشاه در زمینه شاخص‌های مثل شروع کسب و کار، اخذ مجوز، حمایت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات و تجارت برون‌مرزی نسبت به میانگین کشوری از وضعیت نسبتاً بهتری برخوردار است. در شاخص‌های ثبت دارایی، اخذ اعتبار، الزام‌آور بودن قراردادهای و انحلال کسب و کار دارای وضعیت مشابهی نسبت به کشور دارد، اما در زمینه شاخص گرفتن برق از وضعیت نامساعدتری برخوردار است. تحلیل موانع کسب و کار در استان نشان می‌دهد که از میان ۲۱ مؤلفه، وضعیت استان در ۱۷ مؤلفه نازل تر از میانگین کشور است که بیشتر ناظر بر پتانسیل‌های

^۱ کارشناسی ارشد، علوم اقتصادی، اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان کرمانشاه، farid_khalili55@yahoo.com

^۲ کارشناسی ارشد، جمعیت و توسعه، اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان کرمانشاه، ayasseh@gmail.com

^۳ کارشناسی ارشد، علوم اقتصادی، اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان کرمانشاه، boshrarezaiee@yahoo.com

^۴ دانشجوی دکتری اقتصاد، دانشگاه رازی، اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان کرمانشاه، somayeh.haidaryi@gmail.com

ساختاری و بسترهای کسب و کاراند تا تصمیمات نهادهای تصمیم گیر. لذا هرچند وضعیت استان از نظر شاخص‌های کسب و کار بهتر از کشور است اما از نظر مؤلفه‌های تأثیرگذار در شرایط نامساعد تری قرار دارد.

واژگان کلیدی: توسعه اقتصادی، فضای کسب و کار، موانع کسب و کار، شاخص بانک جهانی،

سرمایه‌گذاری، استان کرمانشاه

مقدمه:

تجربه کشورهای توسعه یافته و تحقیقات نهادهای مختلف بین‌المللی مانند بانک جهانی نشان داده است که فضای مساعد و بهبود محیط کسب و کار در توسعه کشورها تأثیر بسزایی دارد. به طوری که عملاً بدون وجود شرایط مناسب محیطی برای فعالان اقتصادی امکان رشد و توسعه اقتصادی وجود ندارد. برای بهبود محیط کسب و کار و رسیدن به جایگاه توسعه اقتصادی، پیش‌نیازها و پیش‌شرط‌هایی وجود دارد. در این راستا اتخاذ تدابیر لازم توسط بازیگران عرصه اقتصادی به‌ویژه نقش دستگاه حاکمیت از اهمیت بالایی برخوردار است. با حضور دولت در این بخش برای بهبود فضای کسب و کار ضمن ایجاد انگیزه و تشویق ورود سرمایه به بازار اقتصادی، فعالیت‌های زیرزمینی و اقتصاد غیررسمی به‌طور مشهود کاهش خواهد یافت. بدون شک با شفاف‌سازی و ایجاد فضای مساعد کسب و کار فعالیت اقتصاد رسمی گسترش و به‌مراتب درآمد دولت‌ها با اخذ مالیات و... افزایش پیدا می‌کند. در این مقاله سعی شده است تا فضای کسب و کار استان کرمانشاه مورد بررسی قرار گیرد و ضمن شناسایی موانع آن، با سطح کشور مقایسه شود.

منظور از محیط کسب و کار مجموعه‌ای از عوامل محیطی هستند که بر بازدهی تولید و سرمایه‌گذاری تأثیر می‌گذارند اما به‌طور مستقیم از جانب بنگاه‌ها قابل کنترل نیستند. امروزه بهبود محیط کسب و کار به عنوان یک راهبرد شناخته شده اقتصادی مدنظر قرار می‌گیرد. رفع موانع رشد بخش خصوصی همواره مورد بحث کارشناسان و سیاست‌گذاران بوده و در برنامه پنجم توسعه، بر تسهیل مقررات، ایجاد گسترش زیرساخت‌ها و رفع مخاطرات محیط کسب و کار تأکید ویژه‌ای شده است. در این راستا بند (3-21) سیاست‌های برنامه پنجم توسعه، به موضوع بهبود فضای کسب و کار پرداخته و بر اساس آن، دولت موظف شده است با فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای ثبات اقتصاد کلان، کاهش خطرپذیری‌های اقتصادی، فراهم آوردن زیرساخت‌های لازم و ارائه مستمر آمار و اطلاعات در قالب برنامه پنجم توسعه، شرایط را برای بهبود فضای کسب و کار مهیا کند. همچنین فصل پنجم قانون برنامه پنجم توسعه که به موضوعات اقتصادی اختصاص یافته است در مواد ۶۹ تا ۷۸ تکالیفی را در خصوص بهبود فضای کسب و کار برای دولت و سایر نهادهای مربوط وضع کرده

است. آنچه مسلم است هرگونه تجویز، پس از شناسایی مشکل صورت می‌گیرد، لذا ارزیابی فضای کسب‌وکار به‌منظور شناسایی مشکلات و موانع اصلی از مسائل حیاتی و ضروری است.

لذا برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب برای ارتقای محیط کسب‌وکار، نیازمند سنجش و ارزیابی فضای کسب‌وکار جهت یافتن موانع محیط کسب‌وکار به‌منظور رفع و بهبود آن است که با این ملاحظات، در این پژوهش سعی شده است وضعیت فضای کسب‌وکار استان کرمانشاه و شاخص‌های آن موردسنجش و پایش قرار گیرد تا بر مبنای آن وضعیت فضای کسب‌وکار و موانع مهم فضای کسب‌وکار استان تعیین گردد که جهت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در استان، در اختیار متولیان امر قرار گیرد. در این راستا پاسخگویی به دو سؤال اساسی زیر مدنظر قرار گرفته است:

▪ وضعیت فضای کسب‌وکار در استان کرمانشاه چگونه است؟

▪ مهم‌ترین مؤلفه‌های تعیین‌کننده کسب‌وکار در استان کدام‌اند؟

یکی از موضوعات مهم در رشد و توسعه، افزایش مشارکت بخش خصوصی است. ایجاد زیرساخت‌های نهادی و زیربنایی برای توسعه و رفع موانع کسب‌وکار و در نتیجه افزایش مشارکت بخش خصوصی، از الزامات اولیه و در زمره وظایف ضروری دولت نهادهای مدنی است. از دید برخی صاحب‌نظران، این راهبرد، مکمل و حتی پیش‌نیاز راهبرد خصوصی‌سازی است، برخی نیز بر این باورند رفع موانع بخش خصوصی یا همان بهبود محیط کسب‌وکار باید جایگزین خصوصی‌سازی شود. این راهبرد را جوزف استیگلیتز برنده جایزه نوبل اقتصاد (رشد بخش خصوصی از پایین) و ژانوسکوای اقتصاددان مشهور دانشگاه هاروارد (رشد طبیعی بخش خصوصی) نامیده‌اند. بهبود این فضا، موجب کاهش تورم، رغبت سرمایه‌گذاران، ایجاد اشتغال، افزایش بهره‌وری و به تبع آن رشد اقتصادی و اجتماعی جامعه می‌شود. پایش فضای کسب‌وکار به‌منظور اصلاح مشکلات این شاخص نه تنها گامی مثبت و اساسی در جهت تقویت جنبه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد، ارتقاء سطح تولید و افزایش فرصت‌های شغلی محسوب می‌شود، بلکه به‌طورقطع و یقین شاخص و نشانه مهمی برای انگیزش سرمایه‌گذاران داخلی و استقبال سرمایه‌گذاران خارجی و تسهیل جریان ورود

فناوری بشمار می‌رود. لذا هدف‌گذاری برای ارزیابی این شاخص و شناسایی موانع و مشکلات آن، می‌تواند از هدر رفتن منابع جلوگیری و سبب بهبود فضای کسب‌وکار گردد.

فضای کسب‌وکار و پیشینه آن:

جهان در دهه‌های اخیر به‌ویژه در سال‌های اولیه قرن حاضر دنیایی آکنده از رقابت، توسعه بازارها، ظهور و رواج فناوری‌های برتر و گسترش تجارت است. شرط توفیق در این عرصه، دسترسی کارآفرینان و فعالان اقتصادی و کارگزاران بخش خصوصی به محیط کسب‌وکار مناسب است. هرچند واژه (فضای کسب‌وکار) در دهه‌های اخیر به عنوان یکی از کلیدواژه‌های مهم در مباحث اقتصاد کلان مطرح شده است، با تأملی در مباحث انجام‌شده پیرامون توسعه اقتصادی و پیش‌نیازهای یک اقتصاد شکوفا و روبه رشد خواهیم دید که این مفهوم همواره مورد توجه صاحب نظارت و اندیشمندان بودن است.

به این ترتیب هر کسب‌وکار از زمان شکل‌گیری تا انحلال کامل چرخه‌ای را طی می‌کند و در هر مرحله بر اساس قوانین و مقررات موجود برای شروع و تداوم فعالیت خود متحمل هزینه‌های گوناگون و صرف زمان می‌شود. بدیهی است هرچه این مراحل مشکل‌تر و پیچیده‌تر و پرهزینه‌تر باشند، انگیزه افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی برای انجام و گسترش فعالیت‌ها کمتر می‌گردد. در گزارش‌های بانک جهانی مراحل گفته‌شده مورد توجه قرار گرفته و بر اساس آن‌ها شاخص‌هایی برای سنجش سهولت آغاز و تداوم کسب‌وکار در تعامل با محیط شکل‌گرفته‌اند. معیارهایی که بانک جهانی برای اندازه‌گیری این شاخص‌ها در نظر می‌گیرد بیانگر فضای کسب‌وکار در آن کشور است که اصلی‌ترین آن‌ها زمان هزینه لازم برای طی هریک از این مراحل است.

بانک جهانی از اواخر دهه ۱۹۹۰ بر پایه اندیشه‌های دست‌توبه تحلیل محیط کسب‌وکار در کشورهای مختلف پرداخت. این نهاد موانع کسب‌وکار را در دو گروه رفتار دولتی و کیفیت بازار بررسی می‌کند؛ و از طریق بررسی مقایسه‌ای کشورهای مختلف به بررسی سهولت کسب‌وکار یا تحلیل محیط کسب‌وکار می‌پردازد و در همین راستا، راهکارهایی برای بهبود محیط کسب‌وکار ارائه می‌دهد. این گزارش از سال ۲۰۰۳ به صورت سالانه در بانک جهانی انجام می‌شود. ابتدا دربرگیرنده

مجموعه مقالات دومین همایش ملی بهبود محیط کسب و کار

۵ شاخص بود؛ اما به مرور به ۱۰ شاخص افزایش یافت و بیشتر بر محیط قانونی کسب و کار تأکید دارد. (سالاری، ۱۳۹۰: ۱۱۵)

جدول ۱- شاخص‌های کسب و کار بانک جهانی

شاخص	شرح
شروع کسب و کار	فرآیند ثبت شرکت را از نظر تعداد مراحل، مدت زمان مورد نیاز هزینه صرف شده برای آغاز فعالیت را در نظر می‌گیرد.
ثبت مالکیت	فرآیند لازم جهت ثبت دارایی در دفتر اسناد رسمی است. تعداد مراحل، مدت زمان هزینه‌های مترتب بر ثبت مالکیت در دفاتر اسناد رسمی سنجش می‌شود.
پرداخت مالیات	این شاخص مآخذ تعلق مالیات، دفعات پرداخت، زمان تعیین و پرداخت و کل مالیات قابل پرداخت را بر حسب درصد از سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی را ارزیابی می‌کند.
اخذ مجوزها	شامل تمامی فرآیند لازم برای اخذ مجوزهای مورد نیاز تا تأسیس و راه‌اندازی یک کارگاه است که مطالعه موردی این شاخص نشان‌دهنده تعداد مراحل، مدت زمان هزینه صرف شده برای دریافت مجوز مورد نیاز با استاندارد معین هر کشور است.
اخذ اعتبار	این شاخص میزان توانمندی امکان سنجش گسترده، دقت اطلاعات اعتباری و میزان پوشش اطلاعات مالی افراد حقیقی و حقوقی است که توسط بخش دولتی یا بخش خصوصی ثبت و در اختیار سایر سازمان‌ها یا افراد قرار داده می‌شود تا بر اساس اعتبار تعیین شده به ارزیابی فعالان اقتصادی بپردازد.
تجارت فرامرزی	تعداد مراحل، تعداد امضاء، تعداد اسناد و تعداد روز برای صادرات (از بسته‌بندی در کارخانه تا خروج از بندر)، میزان تعرفه‌ها و عوارض و همچنین تعداد مراحل، تعداد امضاء، تعداد اسناد و تعداد روز برای واردات (از پهلو گرفتن کشتی در بندر تا تحویل محموله به انبار کارخانه) و میزان تعرفه‌ها و عوارض را می‌سنجد. در مطالعه موردی صدور و ورود یک محموله استاندارد از راه دریایی در نظر گرفته می‌شود.
گرفتن برق	این شاخص مراحل، مدت زمان و هزینه‌های ایجاد پست برق مورد نیاز یک کارگاه را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.
حمایت از سرمایه‌گذاران	در این شاخص بررسی می‌شود که صاحبان سرمایه تا چه اندازه مورد حمایت نهادهای قانونی و رسمی می‌باشند به‌ویژه در معاملاتی که در آن‌ها منافع مدیران با منافع شرکت یا منافع دولت در تعارض است. همچنین این شاخص میزان علنی بودن (افشاء) مبادلات مالی، میزان پاسخگویی مدیر، سهولت شکایت برای سهامدار و توان حمایت از سرمایه‌گذار را در برمی‌گیرد.
الزام آور بودن قراردادهای	زمان و هزینه لازم برای اعلام ورشکستگی و چگونگی توزیع دارایی‌های شرکت ورشکسته میان طلبکاران را در برمی‌گیرد.
انحلال یک فعالیت	تعداد مرحله، زمان لازم برای دادرسی (روز) هزینه پرداخت شده برای پایان داده به یک فعالیت اقتصادی در این شاخص مورد بررسی ارزیابی قرار می‌گیرد.

مبنای اندازه‌گیری و مقایسه محیط کسب‌وکار هر کشور با دیگر کشورها تعیین می‌گردد. رتبه هر کشور بر حسب زمان، هزینه و مراحل انجام دادن هریک از فعالیت‌های ۱۰ گانه مشخص می‌شود. هر قدر سرعت انجام دادن یک فعالیت بیشتر و تعداد مراحل اداری و هزینه‌ای آن کمتر باشد، محیط کسب‌وکار آن مناسب‌تر و رتبه آن در مقایسه با دیگر کشورها بهتر است.

موانع و عوامل مؤثر بر فضای کسب‌وکار:

منظور از فضای کسب‌وکار، عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی مانند کیفیت دستگاه‌های حاکمیت، ثبات قوانین و مقررات، کیفیت زیرساخت‌ها و غیره است که تغییر دادن آن‌ها فراتر از اختیارات و قدرت مدیران بنگاه‌های اقتصادی است (میدری و قودجانی، ۱۳۸۷)؛ به عبارت دیگر فضای کسب‌وکار عبارت است از کلیه عوامل خارج از بنگاه یا صنعت که بر سازمان و عملکرد آن‌ها اثرگذار است. تجربه جهانی از نظر علمی و نظری نشان می‌دهد رشد بخش خصوصی با بهره‌گیری از یکی از دو رویکرد یا بهره‌گیری همزمان از دو رویکرد واگذاری دارایی‌ها و شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی (خصوصی‌سازی) و رفع موانع بخش خصوصی یا بهبود محیط کسب‌وکار (توانمندسازی بخش خصوصی) امکان‌پذیر است. هرچند به لحاظ نظری جمع این دو راهبرد ممکن است اما معمولاً کشورهایی که به دنبال خصوصی‌سازی بودند، از رفع موانع بخش خصوصی و بهبود محیط کسب‌وکار غافل ماندند و کشورهایی که راهبرد محیط کسب‌وکار را انتخاب کردند، در پی خصوصی‌سازی نبودند (گریفیس، ۲۰۰۵)

برای موفقیت اقتصاد بازار و توانمندسازی بخش خصوصی که در سایه دو رویکرد (بهبود فضای کسب‌وکار) و (خصوصی‌سازی) از دهه ۱۹۸۰ مجدداً مورد توجه قرار گرفته است، نهادها و همچنین سازوکارهای ایجادشده نقش مهمی ایفا می‌کنند. در گزارش ۲۰۰۵ بانک جهانی نتایج نظرسنجی از صاحبان کسب‌وکار در مورد مهم‌ترین موانع کسب‌وکار به شرح زیر آمده است:

عدم اطمینان به سیاست‌های کلان دولت در بخش‌های مختلف

- نرخ مالیات، مقررات مالیاتی و نظام دریافت عوارض و گستردگی جرائم اجتماعی
- فساد و گستردگی اقتصاد زیرزمینی
- میزان سهولت هزینه دسترسی به منابع مالی

مجموعه مقالات دومین همایش ملی بهبود محیط کسب و کار

- مهارت نیروی انسانی و مقررات نیروی کار
- نظام حقوقی و قضایی
- هزینه‌های حمل‌ونقل، دسترسی به زمین و انرژی و مخابرات

مهم‌ترین عوامل مؤثر بر فضای کسب‌وکار از منظر صاحب‌نظران داخلی و خارجی به شرح زیر است:

دولت: دولت نقش مهمی در حمایت از حقوق مالکیت، فراهم کردن زیرساخت‌ها، عملکرد بازارهای پولی، مالی و نیروی انسانی، نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی و کنترل فساد دارند. کمک‌های بنگاه‌ها به اقتصاد نیز تحت تأثیر فضای آزاد رقابتی و شفاف سرمایه‌گذاری است که دولت در شکل‌گیری و بهبود آن نقش عمده‌ای دارد (گزارش توسعه جهانی، ۲۰۰۵).

نهادهای اقتصادی: عدم وجود نهادهای اقتصادی مناسب که پشتیبان فعالیت‌های اقتصادی سالم است و شکل‌گیری محیط نامناسب کسب‌وکار، هزینه‌های بیشتری بر کسب‌وکارهای کوچک تحمیل می‌کند. این در حالی است که کسب‌وکارهای بزرگ قدرت بیشتری در تأثیرگذاری بر محیط پیرامون خود دارند.

نظام حقوقی: یکی از فرضیات سازمان انجام کسب‌وکار این است که آن گروه از فعالیت‌های اقتصادی مورد حمایت قوانین مناسب هستند که در آن‌ها حقوق مالکیت شفاف، هزینه‌ها و زمان رسیدگی به حل اختلاف پایین، تعاملات اقتصادی قابل پیش‌بینی و طرفین قرارداد از سوءاستفاده و تجاوز متجاوزین محفوظ باشند.

عوامل محیطی: عوامل محیطی تشکیل‌دهنده فضای کسب‌وکار هم می‌توانند موجب فرصت‌های مناسبی برای فعالیت بنگاه‌ها باشند و هم می‌توانند حاکی از وجود تهدیدهایی برای فعالیت بنگاه باشند.

جمعیتی: در این زمینه از جمله می‌توان به عرضه نیروی کار، مراکز جمعیتی و تقاضای کالا و خدمات اشاره کرد.

جغرافیایی و اکولوژیکی: اقلیم جغرافیایی مشترک موجب شکل‌گیری نیازهای یکسان و الگوی ترجیحات مصرفی مشابه می‌گردد.

نگاهی به تجربه منتخبی از کشورهای جهان در زمینه بهبود محیط کسب‌وکار:

استفاده از تجربیات دیگر کشورهای جهان در زمینه بهبود محیط کسب‌وکار، علاوه بر آنکه زمان رسیدن به مقصد را برای استفاده‌کنندگان کوتاه می‌نماید، موانع و مشکلات و راه‌های میانبر مسیر را نیز فراهم می‌کند.

بر اساس اطلاعات گزارش بانک جهانی، کشور گرجستان طی سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۰۵ توانسته است ۱۳/۶ درصد در زمینه کسب‌وکار بهبود یابد که این کشور را در جایگاه نخست جهان طی این دوره زمانی قرار داده است. ثبت شرکت در این کشور در سال ۲۰۰۴، نیازمند طی ۹ مرحله و ۳۰ روز زمان بوده که در سال ۲۰۱۳ با طی ۲ مرحله و ۲ روز زمان، بهبود عمده‌ای را نشان می‌دهد. در این کشور در سال ۲۰۰۸، حداقل سرمایه لازم جهت ثبت شرکت حذف شد. متعاقب آن، در سال ۲۰۰۹، الزام اولیه برای ارائه مهر و اساسنامه شرکت نیز حذف گردید. در سال ۲۰۱۲ نیز، این کشور الزام مراجعه به بانک جهت پرداخت حق ثبت را نیز حذف کرد. این کشور با ایجاد پنجره واحد در سال ۲۰۰۸ برای اخذ انشعابات، رویه‌ها و مراحل صدور مجوزها پروانه‌های مربوطه، کسب مجوزهای ساخت‌وساز را تسهیل نمود؛ و با تسهیل ثبت مالکیت و راه‌اندازی سامانه برخط ثبت کسب‌وکار توسط اداره ملی ثبت عمومی گرجستان، فضای کسب‌وکار خود را به صورت محسوسی ارتقاء داد (مرکز آمار و اطلاعات ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۳۹۲: ۵).

آمریکا: بیشتر دارایی‌های اقتصادی ایالات متحده آمریکا متعلق به بخش خصوصی است تا جایی که بخش دولتی تنها کمی بیش از ۱۲ درصد از تولید ناخالص ملی را در اختیار دارد. پایش محیط کسب‌وکار در این کشور سابقه طولانی دارد و چندین شرکت خصوصی در این کشور به رتبه‌بندی و

پایش محیط کسب و کار به صورت ایالتی مشغول اند. پوشش وسیع رسانه‌ای، سبب شده است که نتایج مطالعات آن‌ها مورد توجه سیاست‌گذاران آمریکایی قرار گیرد. از این رو، آمریکا همواره در گزارش‌های مختلف بین‌المللی، جزء ۵ کشور نخست قرار دارد. در ایالات متحده آمریکا، به‌منظور بهبود محیط کسب و کار، در طول سال‌های گذشته تغییرات گسترده‌ای در سهولت دسترسی به اعتبارات، اصلاح میزان مالیات و مبارزه با فساد مالی و اداری صورت گرفته است (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰).

آلمان: پس از اتحاد آلمان شرقی غربی در سال ۱۹۹۰ و تغییر نظام اقتصادی آلمان شرقی از برنامه‌ریزی مرکزی به بازار آزاد، آلمان شرقی با دو چالش مشکلات دوره گذار و فشار روبه افزایش رقابت منطقه‌ای در اقتصاد جهانی روبرو بود. در این شرایط، برای بهبود محیط کسب و کار آژانس‌هایی در شهرهای مختلف آلمان شرقی تأسیس شدند؛ و یک موسسه تحقیقاتی اقتصادی با همکاری دانشگاه کاسل به ارزیابی سیاست‌های اقتصادی در راستای بهبود محیط کسب و کار در آلمان شرقی و در دوره گذار پرداختند. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که برخلاف فرضیه‌های نظری اولیه، سیاست‌های مبتنی بر رقابت تنها سیاست‌های موفق نیستند، بلکه سیاست‌های اقتصادی موفق ترکیبی از ارائه مشورت به کسب و کارهای کوچک، کوتاه بودن فرآیند اخذ مجوز، کنترل قیمت زمین صنعتی، سیاست‌های مالکیت حقیقی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و خدمات مدیریتی، مشارکت بخش خصوصی، اجرای شیوه‌های مدیریتی جدید و بازاریابی منطقه‌ای، مشارکت بخش خصوصی به صورت مشارکت خصوصی - عمومی مناسب‌تر بوده و سیاست جذب کسب و کارهای جدید نباید گرایش به سمت بخش خاصی داشته باشد، اعطای یارانه‌گزینه‌ای به شرکت‌های خصوصی و مخارج اضافی بر روی زیرساخت‌های بخش فرهنگ و هنر و رفاه اجتماعی باید حذف گردد، سرمایه‌گذاری بر روی زیرساخت‌های مورد نیاز کسب و کارها باید افزایش یابد (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۰).

چین: حرکت چین به سمت اقتصاد سوسیالیستی مبتنی بر بازار، پس از اصلاحات سال ۱۹۷۹ آغاز شد، مطالعه بانک جهانی با عنوان بهبود رقابت‌پذیری شهری از طریق محیط سرمایه‌گذاری،

رتبه‌بندی ۲۳ شهر چین در سال ۲۰۰۳ نشان داد، آسانی ورود و خروج کسب‌وکارهای بومی، موجود بودن مهارت و فناوری، انعطاف‌پذیری نیروی کار، دسترسی به منابع مالی، مشارکت بخش خصوصی و کارایی دادگاه‌ها از عوامل مؤثر بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار هستند. بانک جهانی در پی مطالعه گسترده‌تر در سال ۲۰۰۶ پیشنهادهایی برای بهبود بهره‌وری بنگاه‌ها و سرمایه‌گذاری خارجی ارائه شد که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:

- ساده‌سازی بیشتر فرآیند کسب مجوز و سایر فرآیندهای مرتبط با شروع کسب‌وکار
- شفافیت سادگی بیشتر موافقت‌نامه‌های استفاده از زمین شهری
- حذف مزیت‌های مالیاتی
- استفاده از بهترین فرآیند ترخیص کالا از گمرک
- ارتقاء انعطاف‌پذیری نیروی کار با بهبود حمایت‌های کارگری و ساده‌سازی قوانین کار
- تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در بانک‌های محلی
- تسهیل دسترسی به اعتبارات برای بنگاه‌های کوچک و متوسط
- کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل در بندرها. (همان، ۱۳۹۰).

هند: ایالات هند از نظر سطح توسعه‌یافتگی و رشد اقتصادی بسیار متفاوت هستند. یاروسی در مقاله‌ای با عنوان فضای سرمایه‌گذاری در ۱۶ ایالت هند، ویژگی‌هایی از محیط کسب‌وکار را که تبیین‌کننده این تفاوت هستند را مشخص کرده است:

ایالات با بازار بزرگ‌تر، از فضای سرمایه‌گذاری بهتری نسبت به ایالات با بازار کوچک‌تر برخوردارند.

کیفیت زیرساخت‌ها به‌ویژه برق و حمل‌ونقل تأثیر زیادی بر کیفیت فضای سرمایه‌گذاری دارد.

فساد، سرقت و مقررات مالیاتی مهم‌ترین تنگناها بر سر راه رشد و توسعه بخش خصوصی در ایالات هند هستند (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۰).

ایران: اقدامات ایران در دو سطح داخلی و خارجی به انجام رسیده است. سازمان‌ها و مراکز بین‌المللی گوناگون با شاخص‌ها و روش‌هایی ویژه و مستقل، اقدام به ارزیابی مقطعی یا مستمر محیط کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری ایران نموده‌اند از جمله مهم‌ترین این گزارش‌ها، گزارش سهولت انجام کسب‌وکار کشورها است که از سال ۲۰۰۳ میلادی تاکنون، همه‌ساله توسط شرکت مالی بین‌المللی (IFC) به عنوان بازوی توسعه بخش خصوصی بانک جهانی انتشار می‌یابد. به دلیل ماهیت غیرسیاسی و تعدد شاخص‌ها، این گزارش طی سال‌های اخیر به شدت مورد توجه کشورها، سرمایه‌گذاران بین‌المللی و همچنین سازمان ملل قرار گرفته است.

آخرین گزارش بهبود محیط کسب‌وکار بانک جهانی در خصوص ایران شامل ۱۰ شاخص اصلی است که طبق گزارش‌های آن رتبه کلی ایران و همچنین رتبه کشور در شاخص‌های تخصصی کسب‌وکار در وضعیت چندان مطلوبی قرار ندارد و نشان می‌دهد که رتبه ایران از سال ۲۰۰۵ بالای ۱۰۰ است.

جدول ۲- رتبه‌ی سهولت انجام کسب‌وکار در ایران از منظر بانک جهانی طی سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۰۵

۲۰۰۵

سال ارزیابی	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴
رتبه‌ی ایران	۱۰۸	۱۱۹	۱۳۱	۱۳۵	۱۴۲	۱۳۱	۱۲۹	۱۴۴	۱۴۵	۱۵۲
تعداد کشورهای مورد ارزیابی	۱۳۳	۱۵۵	۱۷۵	۱۷۸	۱۸۱	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۵	۱۸۹

منبع: گزارش‌های انجام کسب‌وکار بانک جهانی طی سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۰۵.

جدول ۳- جایگاه ایران در شاخص‌های ۱۰ گانه کسب‌وکار بانک جهانی طی سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۰۵

(از میان ۱۸۹ کشور مورد مطالعه) ۲۰۱۳

ردیف	عنوان شاخص	رتبه‌ی ایران		روند تغییرات
		در سال ۲۰۱۳	در سال ۲۰۱۴	
۱	سهولت شروع کسب‌وکار	۸۷	۱۰۷	-۲۰
۲	سهولت اخذ مجوزها و موافقت‌های کسب‌وکار	۱۶۶	۱۶۹	-۳
۳	سهولت دریافت انرژی (برق)	۱۶۳	۱۶۹	-۶
۴	چگونگی ثبت اموال شرکت	۱۶۵	۱۶۸	-۳
۵	نحوه و روند جذب اعتبارات	۸۳	۸۶	-۳
۶	میزان حمایت حقوقی و قضایی از سرمایه‌گذاران	۱۵۰	۱۴۷	+۳
۷	نحوه و میزان پرداخت مالیات	۱۲۹	۱۳۹	-۱۰
۸	فرآیندهای تجارت فرامرزی	۱۴۳	۱۵۳	-۱۰
۹	ضمانت اجرائی قراردادهای (کارایی دستگاه قضایی)	۵۳	۵۱	+۲
۱۰	سهولت تعطیل کردن کسب‌وکار با تأکید بر قوانین ورشکستگی	۱۲۶	۱۲۹	-۳

منبع: گزارش‌های انجام کسب و کار بانک جهانی طی سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۳.

روش‌شناسی تحقیق:

این مطالعه با رویکردی توصیفی تحلیلی به گردآوری آمار و اطلاعات لازم برای سنجش فضای کسب‌وکار از داده‌های دستگاهی واداری پرداخته است. در فرایند گردآوری، از مستندات دستگاهی مشتمل بر ۲۱ دستگاه استان به شرح زیر استفاده شده است:

شهرداری، سازمان صنعت، معدن و تجارت، اداره کل ثبت شرکت‌ها، شرکت برق، اداره کل استاندارد، سازمان جهاد کشاورزی، بانک‌های خصوصی، بانک‌های دولتی، اداره کل تعاون، کار رفاه اجتماعی، بیمه‌های دولتی و خصوصی، اداره کل حفاظت محیط‌زیست، گمرک استان، سازمان تأمین اجتماعی، سازمان امور مالیاتی، دادسراها، کانون وکلای دادگستری استان، شرکت توزیع برق منطقه‌ای، آب و فاضلاب روستایی، آب و فاضلاب شهری، شرکت شهرک‌های صنعتی، بورس منطقه‌ای استان و...

داده‌های این پژوهش بر مبنای متدولوژی بانک جهانی جمع‌آوری شده است. به همین جهت از روایی صوری برخوردار است. به منظور افزایش اعتمادپذیری داده‌ها از روش چندبعدی کردن محقق و استاندارد کردن روش استفاده شده است. در استاندارد کردن روش سعی شده است داده‌ها از کل فهرست‌ها و پرونده‌ها استخراج شود و در روش چندبعدی نمودن محقق، داده‌ها همزمان توسط پرسشگران مختلف از پرونده‌ها استخراج شده است.

یافته‌های تحقیق:

- وضعیت شاخص‌های کسب‌وکار در استان

شاخص شروع کسب‌وکار: یافته‌های تحقیق حاصل از تحلیل داده‌های اداره ثبت شرکت‌ها در خصوص وضعیت اولین شاخص فرعی فضای کسب‌وکار استان کرمانشاه در مقایسه با کشور نشان می‌دهد که فرآیند شروع کسب‌وکار در استان در مجموع به ۹ روز زمان و ۶۴۰ هزار ریال هزینه نیاز دارد. البته لازم است ۳۵ درصد از سرمایه نیز جهت اخذ گواهی بانکی سپرده‌گذاری شود. در توضیح مراحل مختلف این شاخص باید گفت اولین مرحله انتخاب نام است که به ۳ روز زمان نیاز دارد و

حدود ۴۰ هزار ریال هزینه در بر خواهد داشت. سایر مراحل شامل ثبت نام شرکت در اداره ثبت شرکت ها، انتشار اعلامیه در روزنامه کثیرالانتشار، تهیه دفاتر رسمی حسابداری، پرداخت حق التمبر و اعلام اسامی استخدام شدگان هر کدام فقط یک روز به طول می کشد. مراحل مذکور عمدتاً هزینه ای در بر ندارند به جز انتشار اعلامیه در روزنامه کثیرالانتشار و تهیه دفاتر رسمی حسابداری است که اولی ۵۰۰ و دومی ۱۰۰ هزار ریال هزینه دارند. بنابراین بیشترین هزینه در این شاخص مربوط به سپرده گذاری در بانک است.

وضعیت این شاخص در کل کشور به این صورت است که انجام ۸ مرحله مذکور به ۱۶ روز زمان و ۹۹۵ هزار ریال هزینه نیاز دارد که از نظر زمانی تقریباً دوبرابر زمان صرف شده در کرمانشاه بوده و هزینه مورد نیاز آن نیز حدود ۳۵ درصد بیشتر از کرمانشاه است.

جدول ۴- شاخص شروع کسب و کار در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	تعداد مراحل	مدت زمان (روز)	هزینه (ریال)	حداقل سرمایه
کرمانشاه	۸	۹	۶۴۰,۰۰۰	۳۵ درصد
ایران	۸	۱۶	۹۹۵,۰۰۰	۳۵ درصد

شاخص های جزئی اخذ مجوز برای یک کارگاه صنعتی: این شاخص که اطلاعات آن از طریق شهرداری به دست آمده دارای ۱۶ مرحله است شامل تشکیل پرونده و دریافت کد پرداخت مالیات زمین، بررسی بلامانع بودن ساخت و ساز، تأیید بلامانع بودن، بازرسی زمین توسط ناظر شهرداری، تسلیم درخواست و صدور مجوز توسط شهرداری، معرفی فرد به نظام مهندسی ساختمان جهت اخذ قرارداد با ناظر، دریافت بازرسی از مناطق مختلف شهرداری، دریافت گواهی بازرسی نهایی، دریافت گواهی عدم خلافی، اخذ پروانه اتمام ساختمان، اخذ انشعابات آب فاضلاب، برق، گاز و دسترسی به خطوط تلفن ثابت. وضعیت استان کرمانشاه در زمینه این شاخص به این صورت است که زمان لازم برای انجام مراحل ۱۶ گانه آن در مجموع ۱۳۵ روز بوده که بیشترین زمان لازم مربوط به مرحله اخذ انشعابات آب و فاضلاب، برق و گاز است. در مرحله معرفی فرد به نظام مهندسی ساختمان

جهت اخذ قرارداد با ناظر نیز ۳۵ روز زمان لازم است. پس از آن دسترسی به خطوط تلفن ثابت با متوسط ۱۰ روز، بازرسی زمین توسط ناظر شهرداری، دریافت گواهی عدم خلافی و اخذ پروانه اتمام ساختمان هریک با ۷ روز در رتبه های بعدی از نظر صرف زمان قرار دارند. سایر مراحل به یک روز و حتی دو مرحله ی بررسی بلامانع بودن ساخت و ساز و مرحله تأیید بلامانع بودن، به نصف روز زمان نیاز دارند. مراحل مذکور در مجموع هزینه ای بالغ بر ۱۰ میلیون و ۹۰۰ هزار ریال نیاز دارند که هزینه ای معادل با ۴۴۱ میلیون ریال نیز به عنوان هزینه اخذ انشعابات آب و فاضلاب، برق و گاز به آن اضافه می شود. تسلیم درخواست و صدور مجوز توسط شهرداری بیشترین هزینه را در بر دارد که رقم آن ۸ میلیون و پانصد هزار ریال است. مراحل دیگر مانند اخذ پروانه اتمام ساختمان، دسترسی به خطوط تلفن ثابت، بازرسی زمین توسط ناظر شهرداری و دریافت بازرسی از شهرداری هر کدام مقادیری هزینه نیاز دارند اما سایر مراحل هزینه ای در بر ندارند.

وضعیت این شاخص در کل کشور به این صورت است که انجام ۱۶ مرحله مذکور به ۳۱۹ روز زمان نیاز دارد که بیش از دو برابر بیشتر از کرمانشاه است. همچنین هزینه لازم برای آن ۱۰ میلیون و ۴۱۵ هزار ریال است که اندکی کمتر از کرمانشاه است.

جدول ۵- شاخص جزئی اخذ مجوز برای یک کارگاه صنعتی در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	تعداد مراحل	مدت زمان (روز)	هزینه (ریال)	هزینه اخذ انشعابات
کرمانشاه	۱۶	۱۳۵	۱۰۹۰۰۰۰۰	۴۴۱۰۰۰۰۰۰
ایران	۱۶	۳۱۹,۵	۱۰۴۱۵۰۰۰	

شاخص جزئی گرفتن برق: برای محاسبه این شاخص طبق تعریف بانک جهانی، اطلاعات از طریق اداره برق استان اخذ گردیده است. مراحل انجام این شاخص عبارتند از: تسلیم درخواست متقاضی، اعزام بازرس به محل اجرا، تشخیص نیاز متقاضی به احداث پست اختصاصی، تأمین مواد و مصالح لازم توسط متقاضی جهت احداث پست اختصاصی، اخذ مجوز از شهرداری و نهادهای ذی ربط به منظور حفاری جهت انتقال کابل های برق، انجام کارهای مربوط به اتصال انشعاب متقاضی به شبکه سراسری و نصب سنجش مصرف (کنتور). اطلاعات به دست آمده نشان می دهد که انجام مراحل ۷ گانه فوق، به طور کلی در استان کرمانشاه به ۱۵۶ روز زمان و یک میلیارد و ۴۹۶

میلیون ریال هزینه نیاز دارد. این در حالی است که زمان لازم در کل کشور ۱۶ روز کمتر است. به نظر این فرآیند بسیار طولانی است و بیشترین زمان آن مربوط به تأمین مواد و مصالح جهت احداث پست اختصاصی است که توسط متقاضی صورت می‌گیرد.

جدول ۶- شاخص جزئی گرفتن برق در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	تعداد مراحل	مدت زمان (روز)	هزینه (ریال)	هزینه‌های پست اختصاصی
کرمانشاه	۷	۱۵۶	۵,۰۰۰,۰۰۰	۱,۴۹۶,۰۰۰
ایران	۷	۱۴۰	۵,۰۰۰,۰۰۰	

شاخص ثبت دارایی‌ها: برای محاسبه این شاخص طبق تعریف بانک جهانی از اطلاعات اداره ثبت اسناد و املاک، اداره کل امور مالیاتی، تأمین اجتماعی و شهرداری استفاده شده است. مراحل مختلف اجرای این شاخص شامل ارائه گواهی بیمه کارگران، ارائه گواهی رسمی اتمام بنا، ارائه گواهی پرداخت عوارض شهرداری، ارائه گواهی تسویه حساب مالیاتی، بررسی وضعیت ملک توسط اداره ثبت اسناد و املاک، اخذ گواهی تسویه حساب از تأمین اجتماعی، پرداخت مالیات نقل و انتقال نزد بانک ملی، آماده سازی و ثبت سند در دفتر اسناد رسمی و ثبت سند در دفتر اداره ثبت اسناد و املاک است. یافته‌ها نشان می‌دهد که انجام این مراحل در استان در مجموع ۳۶ روز زمان و ۳۳۰۰۰۰ ریال هزینه نیاز دارد. از نظر زمان اجرای فرایند، بیشترین زمان مربوط به ارائه گواهی بیمه کارگران و بررسی وضعیت ملک توسط سازمان ثبت است و سایر مراحل کمتر از ۵ روز نیاز دارند و از نظر هزینه، حداقل ۳۳۰۰۰۰ به عنوان هزینه پایه نیاز دارد این در حالی است که ارائه گواهی‌های تسویه حساب مالیاتی و مالیات نقل و انتقال بستگی به ارزش ملک و قیمت منطقه‌ای آن دارد و متفاوت است. وضعیت استان در زمینه این شاخص در مقایسه با کشور یکسان است.

جدول ۷- شاخص جزئی ثبت دارایی‌ها در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	تعداد مراحل	مدت زمان (روز)	هزینه (ریال)*
کرمانشاه	۹	۳۶	۳۳۰,۰۰۰
ایران	۹	۳۶	۳۳۰,۰۰۰

* برای گواهی تسویه مالیاتی ۵ درصد قیمت منطقه‌ای ملک و ۵ صدم درصد به عنوان حق تمبر اخذ می‌گردد.

مجموعه مقالات دومین همایش ملی بهبود محیط کسب و کار

ثبت سند نیز در دفاتر اسناد رسمی دارای هزینه‌های متغیر است

شاخص اخذ اعتبار: این شاخص معیارهای مربوط به آگاهی افراد نسبت به اعتبارات و حقوق قانونی وام‌دهندگان و وام‌گیرندگان را تعریف می‌نماید. این شاخص از دو شاخص فرعی تشکیل شده است که به شرح آن‌ها پرداخته می‌شود:

۱- شاخص قدرت حقوق قانونی: این خرده شاخص شامل ۱۰ آیت است که دامنه امتیاز آن از ۰ تا ۱۰ بوده و مجموع پاسخ‌های مثبت نشان‌دهنده امتیاز نمونه در این شاخص است. یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان امتیاز استان بالغ بر ۵ امتیاز است که در نقطه میانی طیف قرار دارد. بدین معنا که نمی‌توان گفت در وضعیت بسیار خوب و یا ضعیفی قرار دارد.

جدول ۸- شاخص قدرت قانونی در استان

۲- شاخص عمق اطلاعات اعتباری: برای محاسبه شاخص فرعی عمق اطلاعات اعتباری، مطابق جدول

نمره	دامنه امتیاز	شرح
۱	۱-۰	آیا هر کسب و کار می‌تواند از دارایی‌های منقول با حفظ مالکیت به عنوان وثیقه، استفاده کند؟
۱	۱-۰	آیا قانون اجازه می‌دهد که دارایی‌های منقول به عنوان وثیقه پذیرفته شوند؟
۰	۱-۰	آیا قانون اجازه می‌دهد که انواع دارایی‌ها به عنوان وثیقه پذیرفته شوند؟
۱	۱-۰	آیا امنیت مطلوب برای دارایی‌های که آینده ایجاد می‌شوند یا جایگزین می‌شوند تضمین شده است؟
۱	۱-۰	آیا رویه متحدالشکلی برای تمامی حقوق مربوط به وثیقه وجود دارد؟
۰	۱-۰	آیا موسسه‌ای وجود دارد که اطلاعات دارایی‌های بدهکار بر اساس مکان جغرافیایی به صورت پایگاه الکترونیک داشته باشد؟
۰	۱-۰	آیا امنیت طلبکاران (اعتباردهندگان) قبل از اخذ هرگونه اطلاعات با فرض ورشکسته شدن تضمین شده است؟
۰	۱-۰	آیا امنیت طلبکاران (اعتباردهندگان) قبل از اخذ هرگونه اطلاعات با فرض منحل شدن شرکت تضمین شده است؟
۰	۱-۰	آیا امنیت طلبکاران (اعتباردهندگان) هنگام ورود به دادگاه با تصرف وثیقه و یا دادن زمان محدودی، تضمین شده است؟
۱	۱-۰	آیا به موجب قانون در توافقات وثیقه‌ای افراد می‌توانند غیر از دادگاه به نتیجه برسند؟
۵	۱۰	تعداد پاسخ‌های مثبت

ذیل از طریق ۶ آیتم (سؤال) به طور مجزا از مؤسسات اعتباری خصوصی و دولتی کسب می‌شود و جمع کل امتیازات بالغ بر ۶ می‌شود. چنانچه در هر ردیف 1 و یا دو پاسخ بله ثبت گردد امتیاز یک در ستون 5 درج می‌گردد و در صورتی که در هر ردیف دو پاسخ خیر وجود داشته باشد امتیاز صفر در ستون 5 درج می‌گردد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که امتیاز استان کرمانشاه ۵ از ۶ است که وضعیت مناسبی را نشان می‌دهد.

جدول ۹- شاخص عمق اطلاعات اعتباری در استان

امتیاز	مؤسسات اعتباری دولتی	مؤسسات اعتباری خصوصی	شرح
۱	۱	۱	آیا اطلاعات مربوط به اعتبارات اعطایی به اشخاص و بنگاه‌ها مشخص است؟
۱	۱	۱	آیا اطلاعات مثبت و منفی هر ۲ قابل دستیابی است؟
۱	۰	۱	آیا اطلاعات اعتباری ثبت شده برای شرکت‌های خرده و عمده، اعتباردهندگان تجاری یا شرکت‌های عام‌المنفعه به خوبی مؤسسات مالی انتشار می‌یابد؟
۱	۰	۱	آیا انتشار اطلاعات تاریخی اعتباری بیش از دو سال است؟
۱	۰	۱	آیا اطلاعات مربوط به وام‌های اخذ شده با میزان کمتر از ۱٪ از درآمد سرانه منتشر می‌شود؟
۰	۰	۰	آیا تضمینی وجود دارد که به لحاظ قانونی که وام‌گیرندگان بتوانند اطلاعات وام خود را از شعبه مرکزی موسسه اعتباری پیگیری کنند؟
۵	نتیجه		

مقایسه وضعیت استان با کشور در خصوص این شاخص نشان می‌دهد که تفاوت زیادی بین استان با کل کشور در این زمینه وجود ندارد.

جدول ۱۰- شاخص جزئی اخذ اعتبار در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	شاخص قدرت حقوق قانونی (۰-۱۰)	شاخص عمق اطلاعات اعتباری (۰-۱۰)
کرمانشاه	۴	۵
ایران	۴	۵

شاخص حمایت از سهامداران: این شاخص از سه شاخص فرعی شفافیت مبادلات مالی، سهولت شکایت از طرف سهامداران و شاخص مسئولیت‌پذیری مدیرعامل تشکیل شده است.

۱- شاخص شفافیت مبادلات مالی (شاخص افشاء): برای محاسبه شاخص فرعی افشاء، اطلاعات با تشکیل جلسه‌ای تخصصی از کارشناسان حقوقی سازمان بورس و اوراق بهادار، دادگستری و وکلا تکمیل می‌گردد؛ و به ازای هر پاسخ امتیازی مطابق جدول ۱۰ تعلق می‌گیرد که مجموع امتیازات در دامنه ۱-۱۰ قرار می‌گیرد. از نظر شاخص افشاء یافته‌ها حاکی از آن است که نمره به دست آمده ۷ است که حاکی از وضعیت بهتر آن است.

۲- شاخص سهولت شکایت از طرف سهامداران: برای محاسبه شاخص فرعی سهولت شکایت، این اطلاعات با تشکیل جلسه‌ای تخصصی از کارشناسان حقوقی سازمان بورس و اوراق بهادار، دادگستری و وکلا تکمیل می‌گردد؛ و به ازای هر پاسخ امتیازی مطابق جدول ۱۰ تعلق می‌گیرد که مجموع امتیازات در دامنه ۱-۱۰ قرار می‌گیرد. از نظر این شاخص امتیاز استان ۶ از ۱۰ است که تنها ۱ نمره از نقطه میانی طیف بیشتر است.

۳- شاخص مسئولیت‌پذیری مدیرعامل: برای محاسبه این شاخص فرعی سؤالات در خصوص مسئولیت‌پذیری مدیرعامل مطرح می‌گردد که شامل ۶ سؤال است و مجموع امتیازات در دامنه ۱-۱۰ قرار می‌گیرد. از نظر این شاخص امتیاز کسب‌شده استان ۸ از ۱۰ است که وضعیت مطلوبی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰- شاخص حمایت از سهامداران

ردیف	خرده شاخص	دامنه امتیاز	امتیاز استان	امتیاز کشور
۱	شاخص افشاء	۰-۱۰	۷	۷
۲	شاخص سهولت شکایت از طرف سهامداران	۰-۱۰	۶	۴
۳	شاخص مسئولیت‌پذیری مدیرعامل	۰-۱۰	۸	۰
میانگین				
۵,۵				

از نظر شاخص حمایت از سهامداران، یافته‌ها حاکی از آن است که وضعیت استان در همه شاخص‌ها نسبت به نقطه میانی یعنی ۵ بالاتر است. در زمینه شاخص مسئولیت‌پذیری مدیرعامل دارای وضعیت بهتری نسبت به سایر شاخص‌ها است و در زمینه شاخص سهولت شکایت از طرف سهامداران از وضعیت ضعیف تری برخوردار است. در شاخص افشاء دارای نمره ۷ است که حد وسط بین دو شاخص قبلی است. وضعیت کرمانشاه در مقایسه با کشور نسبتاً بهتری ارزیابی می‌شود و این تفاوت مربوط به شاخص مسئولیت‌پذیری مدیرعامل است که نمره آن برای کشور صفر به دست آمده است و سپس مربوط به شاخص سهولت شکایت از طرف سهامداران است که استان در این شاخص دارای نمره ۶ و کشور دارای نمره ۴ است.

شاخص فرعی پرداخت مالیات: برای محاسبه این شاخص باید اطلاعات مالیات بر درآمد، نقل و انتقال، معاملات بر چک و ارزش افزوده از اداره کل امور مالیاتی و اطلاعات مربوط به بیمه تأمین اجتماعی از سازمان تأمین اجتماعی جمع‌آوری شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که مالیات بر درآمد شرکت و بیمه تأمین اجتماعی بیش‌ترین میزان پرداختی از نظر هزینه‌ای را به خود اختصاص می‌دهد و از نظر زمانی نیز تأمین اجتماعی دارای ۱۲ مرحله و مالیات بر ارزش افزوده ۴ مرحله را در سال شامل می‌شود و سایر مراحل حداکثر ۱ مورد در سال است. این شاخص به‌طور کلی در کشور یکسان است. با این حال تأثیر بسزایی در شروع کسب‌وکار دارد. در مقایسه با کشور، وضعیت استان به گونه‌ای است که هم تعداد پرداخت مالیات‌ها در سال و هم مدت زمان پرداخت آن در استان کمتر از کشور است.

مجموعه مقالات دومین همایش ملی بهبود محیط کسب و کار

جدول ۱۱- شاخص جزئی پرداخت مالیات‌ها در استان کرمانشاه و در کشور

هزینه (ریال)*				مدت زمان (ساعت در سال)	تعداد پرداخت در سال	شاخص جزئی
جمع درصد مالیات‌ها	سایر مالیات‌ها	درصد مالیات نیروی کار	درصد مالیات سود			
۴۴,۱	۰,۰۴	۲۵,۹	۱۷,۸	۱۶۰	۹	کرمانشاه
۴۴,۱	۰,۰۴	۲۵,۹	۱۷,۸	۳۳۴	۲۰	ایران

شاخص تجارت برون مرزی: طبق تعریف دوینگ بزینس^۱ برای محاسبه شاخص‌های فرعی تجارت برون مرزی از اطلاعاتی مانند تعداد اسناد صادراتی، مدت زمان لازم برای کامل شدن، هزینه‌های صادرات و... استفاده می‌گردد. از نظر تئوریک هر چه تعداد اسناد و مدت زمان و هزینه‌های واردات و صادرات بالاتر باشد به همان نسبت فضا برای صادرات و واردات تنگ‌تر می‌شود. یافته‌ها حاکی از آن است که تعداد اسناد برای صادرات ۷ و برای واردات ۱۰ عدد است. مدت زمان برای واردات ۱۵ روز است که این مدت برای صادرات ۱ روز اعلام شده است. از نظر هزینه‌ها هزینه هر کانتینر واردات ۱۶۱,۹ و هر کانتینر صادرات ۳۲,۳۸ دلار است که هزینه واردات به مراتب بیشتر از صادرات است.

وضعیت استان در مقایسه با کشور به گونه‌ای است که از نظر زمان هم در صادرات و هم در واردات نسبت به کشور کاهش مهمی داشته است و در هزینه‌ها هم در واردات و هم در صادرات هزینه کمتری دریافت می‌شود. با این حال، هزینه اجرای فرایند واردات در استان تقریباً ۵ برابر هزینه صادرات است که این تفاوت در کل کشور کمتر است.

جدول ۱۲- شاخص جزئی تجارت برون مرزی در استان کرمانشاه و در کشور

واردات			صادرات			شاخص جزئی
هزینه به دلار(هر کانتینر)	زمان	تعداد اسناد	هزینه به دلار * (هر کانتینر)	زمان	تعداد اسناد	
۱۶۱,۹	۱۵	۱۰	۳۲,۳۸	۱	۷	کرمانشاه
۲۱۰	۳۷	۱۰	۱۴۷	۲۵	۷	ایران

* هزینه‌های مربوط به استان در داده‌های اولیه به ریال محاسبه شده‌اند که بر حسب نرخ معاملاتی تبدیل به دلار

شده‌اند

شاخص اجرا و الزام‌آور بودن قراردادهای: این شاخص با همکاری دادگستری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. این شاخص مبین میزان کارایی قراردادهای در هنگام بروز دعوی حقوقی میان افراد است. در این شاخص کارایی التزام به قرارداد قابل رهبری است. یافته‌ها نشان می‌دهد که فرآیند به نسبت طولانی و دارای ۴۰ مرحله است که مجموعاً ۵۹۵ روز را شامل می‌شود. از نظر هزینه‌ای برای قضاوت، اجرای وکالت و احکام دادگاه تقریباً ۱۷٪ از مورد ادعا را به خود اختصاص می‌دهد. از نظر تجربی می‌توان گفت که مجموعاً زمان و هزینه در اجرای قراردادهای طولانی و پرهزینه است.

در مقایسه با کشور، وضعیت استان در این شاخص ضعیف تر است. هرچند تعداد مراحل و هزینه‌ها با کشور تفاوتی ندارد اما از نظر مدت زمان اجرای فرایند تقریباً ۹۰ روز بیشتر از کشور است.

جدول ۱۳- شاخص جزئی اجرا و الزام‌آور بودن قراردادهای در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	تعداد مراحل	مدت زمان (روز)	هزینه (درصد هزینه از ادعا)
کرمانشاه	۴۰	۵۹۵	۱۷*
ایران	۴۰	۵۰۵	۱۷

* ۱۰ درصد هزینه مربوط به وکالت، ۲ درصد مربوط به اجرای دادگاه، ۵ درصد مربوط به اجرا است

شاخص انحلال شرکتها: شاخص مورد نظر بیان‌کننده میزان ضعف قانون ورشکستگی موجود و تنگنایهای اداری مربوط به فرایند ورشکستگی است. یافته‌ها حاکی از آن است که فرایند انحلال یک زمان ۴،۵ ساله را طی می‌کند و ۹ درصد از اموال شرکت را به فرد اختصاص می‌دهد. اموال به صورت جزءبه‌جزء به فروش می‌رسد و نرخ بازگشت سرمایه ۲۲،۴ درصد است. استان کرمانشاه از نظر این شاخص در کلیه ابعاد آن تفاوتی با کشور ندارد.

جدول ۱۴- شاخص انحلال شرکت‌ها در استان کرمانشاه و در کشور

شاخص جزئی	زمان (سال)	هزینه (درصد از اموال)	نتیجه*	نرخ بازگشت (درصد از سرمایه)
کرمانشاه	۴,۵	۹	۰	۲۲,۴
ایران	۴,۵	۹	۰	۲۲,۴

* مربوط به فروش اموال است که اگر فروش به صورت جزء به جزء باشد امتیاز صفر و اگر فروش به صورت کلی باشد امتیاز یک داده می‌شود.

مقایسه شاخص‌های کسب‌وکار استان کرمانشاه با کشور:

رتبه کشور در شاخص کسب‌وکار، در گزارش بانک جهانی قابل‌رؤیت است. لذا با مقایسه شاخص فضای کسب‌وکار استان و کشور می‌توان وضعیت استان را نسبت به کشور تعیین نمود. استان کرمانشاه در شاخص شروع کسب‌وکار از نظر مراحل، مدت زمان و هزینه از وضعیت بهتری نسبت به شاخص کشوری برخوردار است و در پرداخت حداقل سرمایه مشابه است. در شاخص اخذ مجوز از نظر مراحل و هزینه تقریباً از وضعیت مشابهی با سطح کشور برخوردار است ولی از نظر مدت زمان اجرای فرآیند بهبود قابل‌ملاحظه‌ای دارد. از نظر شاخص گرفتن برق در مورد مراحل و هزینه مشابه است ولی مدت زمان اجرای فرآیند ۱۶ روز بیشتر از سطح کشور است. از نظر شاخص ثبت دارایی‌ها در تمامی مراحل و آیتم‌های جزئی مشابه سطح کشوری است. از نظر شاخص اخذ اعتبار دو شاخص جزئی‌تر قدرت شاخص حقوق قانونی و عمق شاخص اطلاعات اعتباری مشابه سطح کشور است. از نظر حمایت از سهامداران در هر سه شاخص استان وضعیت مشابه و بهتری را داراست. از نظر شاخص مالیات روندی مشابه کشور را داراست و تنها زمان اجرای فرآیند است که بهبود قابل‌ملاحظه‌ای نسبت به سطح کشوری داراست. از نظر شاخص تجارت برون مرزی هم از مراحل فرآیندهای صادراتی و هم وارداتی از شرایط و وضعیت بهتری نسبت به سطح کشوری برخوردار است. باین حال از نظر صادرات نسبت به واردات وضعیت بهتری دارد. از نظر شاخص التزام آور بودن قراردادهای در خصوص هزینه و زمان از شرایط مشابهی نسبت به کشور برخوردار است اما از نظر

زمانی کمی طولانی‌تر از سطح کشور است. از نظر شاخص انحلال در تمامی زمینه‌ها از جمله زمان، هزینه، نتیجه و نرخ بازده از شرایط مشابهی برخوردار است.

جدول ۱۵- شاخص‌های تشکیل‌دهنده فضای کسب‌وکار در استان و وضعیت آن‌ها نسبت به

کشور

وضعیت استان کرمانشاه نسبت به کشور	رتبه کشور در گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی	نام شاخص فرعی	ردیف
بهتر	۱۰۷	شروع کسب‌وکار	1
مشابه	۱۶۹	اخذ مجوز	2
بدتر	۱۶۸	گرفتن برق	3
مشابه	۱۶۸	ثبات دارایی	4
مشابه	۸۶	اخذ اعتبار	5
بهتر	۱۴۷	حمایت از سرمایه‌گذاران	6
بهتر	۱۳۹	پرداخت مالیات	7
بهتر	۱۵۳	تجارت برون‌مرزی	8
بدتر	۵۱	اجرا و الزام‌آور بودن قراردادهای	9
مشابه	۱۲۹	انحلال کسب‌وکار	10
		شاخص کلی کسب و کار	

مأخذ: محاسبات پژوهش

بر مبنای محاسبات نهایی برای اخذ شاخص فضای کسب‌وکار مشخص گردید که رتبه استان در فضای کسب‌وکار نسبت به میانگین کشوری بر مبنای شاخص‌های تعریف‌شده بانک جهانی از وضعیت نسبتاً بهتری برخوردار است. از نظر کلی با آنکه استان از نظر اکثر شاخص‌ها در شرایط مشابه یا بهتری قرار دارد با این حال خود کشور از این نظر در سطح پایینی در جهان قرار دارد و می‌توان گفت که نیاز به جدیت در سطح کشوری وجود دارد.

وضعیت مؤلفه های تأثیر گذار بر محیط کسب و کار استان کرمانشاه در مقایسه

با کشور:

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در مقاطع ۳ ماهه به پایش فضای کسب و کار استان‌ها می‌پردازد که گردآوری داده‌ها از طریق جلب همکاری تشکل‌های اقتصادی انجام می‌پذیرد. بر اساس بررسی‌های سال ۱۳۹۲، نتایج به دست آمده نشان داد که به ترتیب بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه، مشکل اخذ تسهیلات از سیستم بانکی، اعمال تحریم‌های بین‌المللی به عنوان عمده‌ترین موانع کسب و کار کشور مشخص گردید. بر اساس این روش، پرسشنامه تدوین شده در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار می‌گیرد به هر مؤلفه نمره‌ای بین ۱ تا ۱۰ در نظر گرفته می‌شود سپس معدل نمرات کسب شده محاسبه و در اولویت‌بندی موانع کسب و کار در نظر گرفته می‌شود. نمره ۱۰ بیانگر بدترین وضعیت و هرچه به نمره ۱ نزدیک‌تر شود از وضعیت مطلوب‌تری برخوردار می‌گردد.

فضای کسب و کار از شاخص‌های فرعی تشکیل گردیده است که بر مبنای مقایسه آن با کشور می‌توان موانع عمده استان در فضای کسب و کار را نسبت به کشور تعیین نمود بر این مبنای و با استفاده از محاسبات جدول زیر تدوین و بر اساس آن موانع عمده استان در فضای کسب و کار مشخص می‌گردد.

جدول ۱۶-سنجش محیط کسب و کار استان

مقایسه استان نسبت به کشور	سال ۱۳۹۲		مؤلفه‌های محیط کسب و کار	ردیف
	کشور	استان		
بدتر	۷,۶۲	۸,۹۶	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۱
بدتر	۷,۲۱	۸,۴۱	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۲
بدتر	۷,۰۷	۹,۰۷	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۳
بدتر	۷,۰۲	۷,۷۹	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۴
بدتر	۶,۷۷	۸,۵۴	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران	۵
بدتر	۶,۴۷	۸,۱۸	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۶

بدتر	۶,۶۲	۸,۱۶	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های دولتی	۷
بدتر	۶,۴	۶,۹۳	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری	۸
بدتر	۶,۰۴	۶,۶۴	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار	۹
بدتر	۶,۲۱	۷,۶۷	قیمت‌گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی	۱۰
بهتر	۵,۹۹	۵,۴۹	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات	۱۱
بدتر	۵,۵۳	۶,۵۷	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۱۲
بدتر	۵,۶۸	۷,۳۷	زیاد بودن تعطیلات رسمی	۱۳
بدتر	۵,۶۶	۵,۹	تولید کالاهای غیراستاندارد تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	۱۴
بدتر	۵,۵	۶	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران	۱۵
بدتر	۵,۵	۷	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی	۱۶
بدتر	۵,۰۱۲	۵,۹۶	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۱۷
بهتر	۵,۰۴	۴,۵۲	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۱۸
بدتر	۴,۹۶	۵,۰۲	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۱۹
بهتر	۴,۷۲	۴,۰۱۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۲۰
بهتر	۳,۷۶	۳,۲۱	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۲۱
بدتر	۵,۹۵	۶,۷۴	میانگین	۲۲

بررسی و نتیجه‌گیری:

جهان در دهه‌های اخیر به علت گسترش فرهنگ سرمایه‌داری و تجارت آکنده از رقابت و برنامه‌های توسعه‌ای شده است. امروزه فضای کسب‌وکار به عنوان یکی از مفاهیم اصل توسعه پذیرفته شده است و اندیشمندان و مؤسسات بین‌المللی تلاش‌های زیادی برای تعریف، سنجش و تحلیل این موضوع نموده‌اند. یکی از سنجش‌های اصلی برای تحلیل موضوع کسب‌وکار توسط بانک جهانی انجام گرفته است. آخرین تلاش‌های این نهاد شامل ۱۰ شاخص شروع کسب‌وکار، اخذ مجوزهای لازم، تأمین انرژی برق، ثبت دارایی‌ها، اخذ تسهیلات و اعتبارات، حمایت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات، تجارت خارجی، کارایی نظام قضایی در الزام‌آور بودن قراردادهای انحلال یک فعالیت است. این نهاد هر ساله به جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل و مقایسه کشورها در این شاخص‌ها می‌پردازد و در آخرین آمار مربوط به سال ۲۰۱۴ رتبه ایران ۱۵۲ از ۱۸۹ کشور بوده است که رتبه نازلی است. در این مقاله نیز بر اساس همین شاخص‌ها به بررسی وضعیت استان پرداخته شده است و برای مقایسه وضعیت نیز به مقایسه شاخص‌های به دست آمده با آمارهای کشور پرداخته‌ایم. نتایج حاکی از آن است که در شاخص‌های شروع کسب‌وکار، اخذ مجوز، حمایت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات و تجارت برون‌مرزی از شرایط بهتری نسبت به کشور برخوردار است. از نظر شاخص گرفتن برق دارای وضعیتی بدتر و در سایر شاخص‌ها دارای شرایط مشابهی هستیم. نتایج در سطح توصیفی حاکی از آن است که در اکثر شاخص‌ها از نظر زمانی طولانی هستند و در برخی از شاخص‌ها و مراحل به طور جدی مورد توجه قرار نگرفته‌اند و دچار ضعف هستیم. در برخی از شاخص‌ها همیاری کمتری در هزینه‌ها و ملاحظات همکارانه وجود دارد.

اما در مقایسه با سطح کشوری به نظر شرایط در برخی از شاخص‌ها بهتر از سطح کشوری است. این امر نشان می‌دهد که مشکلی در سطح کشوری وجود دارد. شرایط بهتر استان به معنای شرایط آرمانی نیست بلکه رتبه ضعیف کشور در مقایسه‌های بانک جهانی، حاکی از یک ضعف ساختاری و کلان در سطح کشور در این زمینه است و احتمالاً در سطح کشور تنها تعداد محدودی از استان‌ها از

شرایط بهتری برخوردار باشند و سایر استان‌ها از شرایط نازل‌تری از سطح استان کرمانشاه برخوردار باشند.

در تحلیل عوامل و موانع فضای کسب‌وکار مطلوب، مجلس شورای اسلامی مؤلفه‌هایی را به عنوان عوامل مؤثر بر شرایط کسب‌وکار در سطح کشور بررسی نموده‌اند که این مؤلفه‌ها ۲۱ مورد است. در بررسی‌های این تحقیق نیز این مؤلفه‌ها مورد بررسی قرار گرفت و نتایج در مقایسه با سطح کشور حاکی از شرایط نازل‌تر وضعیت استان است که نشان‌دهنده عوامل مخل و تأثیرگذار بر محیط کسب‌وکار است که این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها، بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه، اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان، ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی، بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران، نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی، وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های دولتی، بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری، محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار، قیمت‌گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی، ضعف دادرها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات، موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه، زیاد بودن تعطیلات رسمی، تولید کالاهای غیراستاندارد تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار، برگشت چک‌های مشتریان و همکاران، عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی، تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه، تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار، ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده، ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ضعف زیرساخت‌های تأمین برق.

در تحلیل‌های بیشتر می‌توان گفت از آنجا که وضعیت استان از نظر شاخص‌های کسب‌وکار بهتر از سطح کشوری است اما از نظر مؤلفه‌های تأثیرگذار در شرایط بدتری قرار دارد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌ها از تصمیمات نهادهای تصمیم‌گذار بیشتر متأثر می‌گردد و نهادهای دستگاه‌ها حمیت بیشتری برای رونق بخشیدن به کسب‌وکار دارند اما از نظر پتانسیل‌های ساختاری و

بسترهای کسب و کار شرایط برای توسعه آن را مشکل تر کرده است. لذا برای این امر نیاز به تحول در سطح بسترها و شرایط مهم تر از توسعه شاخص ها است. چه آنکه بدون توجه به بسترها و شرایط تلاش های دولتی و دستگاهها در راه های نامطلوبی مصرف می گردد و باعث رونق کسب و کار ظاهری و کم دوام می شود.

از نظر پژوهشی با توجه به آنکه اطلاعات بر اساس شاخص های کمی تهیه و از داده های اسنادی و دستگاهی استفاده می شود نتایج با آنکه ممکن است درست باشد اما عمق مسائل ناشناخته مانده و نیاز به تحلیل های عمیق تر پژوهشی به روش های دقیق تر و تحلیل های جامع دارد. لذا اهمیت پژوهش های کمی گرایانه در اینجا مشخص می شود.

از نظر موانع در اکثریت موانع بررسی شده کسب و کار در استان، استان از شرایط نامناسب تری نسبت به سطح کشوری برخوردار است که عبارت اند از: مشکل دریافت تسهیلات از بانک ها، بی ثباتی در قیمت مواد اولیه، اعمال تحریم های بین المللی علیه کشورمان، ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی، بی تعهدی شرکت ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران، نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی، وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه های دولتی، بی ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه گذاری، محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار، قیمت گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی. تنها از نظر زیرساخت های حمل و نقل و زیرساخت های تأمین برق از شرایط مطلوب تر برخوردار است و از نظر میانگین از سطح کشوری پایین تر و بدتر است.

منابع و مأخذ:

- آهنگری، عبدالمجید و مسعود سعادت مهر، (۱۳۸۷)، «بررسی رابطه‌ی ریسک و سرمایه‌گذاری خصوصی در ایران»، تهران، پژوهشنامه علوم اقتصادی، سال ۸، شماره سوم.
- ایروانی، محمدجواد، (۱۳۹۱)، «بررسی شاخص رقابت‌پذیری جهانی و فضای کسب‌وکار جایگاه ایران و بایسته‌های آن»، تهران، مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- بهبودی، داود، (۱۳۹۱)، «بررسی وضعیت فضای کسب‌وکار استان آذربایجان شرقی»، تبریز، معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه تبریز.
- خیرخواهان، جعفر، (۱۳۹۲)، «آموزه‌های بهبود محیط کسب‌وکار»، تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- شهبازی غیائی، موسی، (۱۳۹۲)، «تحلیل و بررسی نتایج گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار ایران؛ رتبه‌بندی به روش تحلیل سلسله مراتبی»، تهران، وزارت امور اقتصادی دارایی، نخستین همایش ملی بهبود محیط کسب‌وکار در ایران، مردادماه ۹۲، مرکز همایش‌های بین‌المللی صداوسیما.
- Adelman, I. (1999), "The role of government in economic development. California Agricultural Experiment Station". [http://www.iseg.utl.pt].
- Baum, Andrew, and Claudia Murray "Understanding the Barriers to Real Estate Investment in Developing Economies". Henley Business School, Reading University, 2010.
- Brunner, K. (1985); "The poverty of Nations", Cato Journal, Vol, 5. No.1

- Dawson, J. "Regulation, Investment, and Growth across Countries," Cato Journal, Cato Journal, Cato Institute, 200626(3), 489-۵۰۹.
- Djankov, Simeon and peter Murrell. 2000. "Enterprise Restructuring in Transition: A Quantitative Survey," work. Paper, U. Maryland College park...

Surf and download all data from SID.ir: www.SID.ir

Translate via STRS.ir: www.STRS.ir

Follow our scientific posts via our Blog: www.sid.ir/blog

Use our educational service (Courses, Workshops, Videos and etc.) via Workshop: www.sid.ir/workshop